

KUMLA KYRKA

Kumla Klockargård 1: 12, Kumla församling, Sala kommun

Kyrkomiljön

Kumla kyrkby ligger på en ås mitt i slättbygden som kännetecknar mellersta Västmanland. Socknen var länge jordbruksdominerad och gårdarna relativt stora. Orten blev efter järnvägens tillkomst under senare hälften av 1800-talet en knutpunkt för handel med jordbruksprodukter. Viktigt var även grundandet av Tärna folkhögskola, strax nordväst om kyrkan, vilken ännu betyder mycket för det lilla samhället. I anslutning till kyrkan ligger hembygdsgården, en timrad parstuga från 1700-talet samt fyra mindre bodar – ett spruthus, en smedja, en likbod och två redskapsbodar

Kyrkoanläggningen

Kyrkogården är anlagd på en ås och har under historien utvidgats i form av årsringar. Äldsta delen närmast kyrkan omgärdas av en kyrkogårdsmur. Senare utvidgningar nedanför omgärdas av häckar. Området är numera till största delen gräsbevuxet, men en del äldre gravar har bevarade stenramar och järnhägnader.

Digitalfotografier Rolf Hammarskiöld

Kyrkobyggnaden omfattar ett medeltida långhus med vapenhus i söder, på norra sidan en sakristia utbyggd 1779, samt ett kraftigt, relativt lågt västtorn som fullbordades 1765. Genomgående löper en oputsad gråstenssockel med breda fogar. På fasaderna har en spritputs slagits, med fin spritsten, avfärgad i ljust rosa nyans. Slätputsade, vita ytor förekommer runt muröppningar och på tornets kransgesims. Fönsteröppningarna mot söder är rundbågiga, med fasta, svartmålade ramar av handsmitt järn och små, delvis blyinfattade rutor av antikglas. Norrsidans enda fönster är stickbågigt och av svartmålat trä. I östra gaveln sitter ett rekonstruerat medeltida fönster, trekopplat med ramar av stål. Tornets sju ljudluckor är rundbågiga och har tjärade luckor.

Långhuset har ett brant sadeltak och vapenhuset ett mindre brant. De är täckta med spjälkade, tjärade spån. Sakristians takfall är flackare, på 1700-talsvis brutet och

likaledes spåntäckt. Över tornets klockvåning är en fyrsidig, karnissvängd huv. Den kröns av en panelklädd lanternin med tätt spröjsade, vita fönstersnickerier och fasade hörn. Lanterninens lilla huv har samma form som den nedre tornhuv och kröns av förgyllt kors med kula.

Två ingångar finns: genom tornets insänkta, rundbågiga portal där en pardörr med oljad panel är uppsatt och genom vapenhusets grundare portal vars pardörr har en handhyvlad panel och utanpåliggande fyllningar. På omfattningen runt den senare finns en bevarad kalkmålning, från medeltiden eller renässansen. I tornet finns ytterligare en ingångsdörr, mot trappuppgången till klockvåning och lanternin.

Vapenhuset har ett golv av gamla, nötta kalkstensplattor och täcks av ett kryssvalv dekorerat med kalkmålningar, vilka framställer djävulen och olika fabler. På östra väggen, där Gregorii mässa skildras, har antagligen ett sidoaltare funnits. Två ådrade kyrkbänkar från 1888 finns uppställda utmed sidoväggarna.

I vapenhuset hänger sedan 1934 en lykta från Libraria. Kyrkorummets ljuskronor är från 1600- och 1700-talen

Kyrkorummet täcks av dels två rikt bemålade stjärnvalv från 1400-talet, dels en vitkalkad kupol i väster, samtida med tornets tillbyggnad 1760. Valvfältens målningar avbildar figurer och figurscener, mot bakgrund av rankor och olika blomschabloner. Bland motivvalen märks änglar i valvhjässorna, de fyra evangelisterna och de fyra kyrkofäderna, samt Nådstolen. På valvens pelare finns senare tillkomna draperimålningar. Golven i gångar och kor består av grå/bruna slipade och polerade kalkstensplattor, äldre och mer slitna innanför dörren från södra vapenhuset. Bänkinredningen på mörkt fernissade brädgolv är sluten, med spegelindelade fasader där ramstyckena är laserade i rödbrunt, fyllningarna gråmarmorade. Predikstolen på norra sidan har en sexsidig, pilasterindeldad korg, beigat målad och med förgyllda detaljer.

Koret ligger två steg upp från mittgången. Det domineras av det höga, trekopplade fönstret, vars glasmålningar av Nils - Aron Berge tjänar som altartavla. Invid väggen finns ett murat altare med skiva av polerad jämtländsk kalksten. Altarringen framför är firsidig, med spegelindelning marmorerad i röda nyanser.

Läktaren över kyrkorummets västra del har en orgelfasad i empirestil, byggd 1818-20. Läktarbarriären är grågrön, med förgyllda detaljer.

Sakristian norr om koret har sedan nyinredning 1939 ett tegelgolv och väggfasta laserade furuskåp med handsmidda beslag. Taket är plant, slätputsat och vitmålat, liksom väggarna. Mot öster finns ett gallerförestett fönster, med järnluckor på insidan.

Digitalfoto Rolf Hammarskiöld

Byggnadshistorik

Troligen uppfördes en stenkyrka på platsen decennierna runt 1300. Den omfattade långhus, med sakristia utbyggd mot norr. Portalen i söder gjordes med rakt språng och fönstren var två- eller trekopplade, i likhet med de näraliggande, samtida kyrkorna i Kila, Sala och Tortuna. Möjligen var byggmästaren densamma. Över kyrkorummet var ursprungligen ett tunnvalv av trä slaget. Kyrkklockorna hängde i en stapel på kyrkogårdens östra sida.

På 1470-talet tillkom vapenhuset i söder och kyrkorummet indelades i två travéer, då det tidigare tunnvalvet ersattes med tegelmurade valv. Dessa dekorerades med kalkmålningar av Albertus Pictor, vars signatur från 1482 skall ha funnits utsatt på nordvästra valvpelaren. Även vapenhusets nyslagna valv dekorerades. Vid samma tid anskaffades förmodligen ett altarskåp - ett Mariaskåp - varav delar återstår. Orgelverk tycks ha blivit installerat tidigt, på en liten läktare framme i korets nordöstra hörn.

Ett blixtnedslag inträffade 1583, halva taket brann ner och biskopen beviljade extra anslag för återuppbyggnaden. Vid visitation 1630 hade fasaderna nyligen rappats och vitlimmats. En altartavla ”med förgyllda bilder och sirater” kom på plats 1665, samtidigt som det medeltida altarskåpet fick en mindre central placering, på kyrkorummets norra sida. Det stora fönstret söder om koret togs upp 1696, bekostat av översten Johan Gabriel Sparfvenfeldt.

Vid en utbyggnad åren 1756-60 tillkom västtornet – helt fullbordat 1765. Kyrkorummet förlängdes en travé, vilken fick ett kupolvalv. Där byggdes en större läktare, dit församlingen avsåg att flytta orgelverket ”*när medel kunna inflyta därtill*”. Nya fönster togs upp och befintliga förstörades, så att innerväggarnas medeltida målningar skadades och därför överkalkades. Öppnandet av ett norrfönster medförde dessutom att det medeltida altarskåpet förpassades ur kyrkorummet för gott. Valvens målningar behölls dock, redan då ansedda som kulturhistoriskt värdefulla. 1764 borttogs östra gavelns medeltida, trekopplade fönster, vars masverk fallit sönder. I tidens anda murades istället en rund fönsteröppning. Då den utvidgade kyrkans fasader skulle avfärgas valdes att ha långhuset vitkalkat och tornet i en gul nyans.

På 1770-talet tog förnyelsen åter fart, då slutna bänkkvarter byggdes. Ett altare i trä och altarring färdigställdes av snickarmästaren Abraham Morin och målades av Elias Almgren, båda från Sala. Orgeln flyttades upp på västra läktaren, som tidigare aviserats, samtidigt som korets läktare revs. Läktarbarriären målades blå, liksom bänkkvarteren. År 1779 förnyades sakristian, vars medeltida valv hade rämnat och därför revs för att ersättas av dagens plana, panelklädda tak. En kakelugn installerades, till gagn såväl för prästens ämbetsutövning som för konfirmandundervisningen. Väggarna dekorerades två år senare med målningar av nyssnämnde Almgren.

Genom 1700-talets omgestaltningar framstod både altaret och predikstolen som alltför ålderdomliga inslag och blev därför dekorerade i empirestil 1818. En likartad utformning fick läktarorgeln som blev byggd av P Z Strand och invigd på påskdagen 1820. Samtidigt ombyggdes och förstärktes läktaren.

Nästa omgestaltning skedde 1888, nu i nygotik efter handlingar upprättade av arkitekt Carl Fredrik Ekholm i Uppsala. Ett mål var att slå vakt om den medeltida karaktären men rensa bort 1770-talets tillskott. Valvens och vapenhusets medeltida kalkmålningar restaurerades/rekonstruerades därför – fast ganska hårdhänt med limfärg. Korets östra gavelfönster gjordes trekopplat igen. Väggarnas fragmentariska kalkmålningar, dolda under senare vitkalkningar, framskrapades och dokumenterades, men doldes sedan åter. Då ny puts slogs på förstördes en stor del av vad som funnits kvar. De nedre väggfälten, i bänkhöjd, målades med mörk oljefärg. En öppen bänkinredning insattes, jämte en ny altaruppsats och altarring, allt i nygotik. Kyrkorummet fick för första gången uppvärmning, två vedeldade järnkaminer. Dessa ersattes 1911 med en centralvärmepanna, placerad i en nybyggd betongkällare under sakristian.

Den senaste omgestaltningen 1939-40, efter arkitekt Ove Leijonhuvuds program, var lika radikal som den föregående. Återigen utbyttes bänkinredning, denna gång tillkom slutna kvarter med förlaga hämtad i 1770-talets. Ett lågt tegelaltare invid östra gaveln murades, med skiva av kalksten. Även den nygotiska, öppna altarringen ersattes med en ny som gjordes slutet och spegelindelad. Valvens och vapenhusets kalkmålningar rengjordes och frilades från den förra renoveringens limfärg. Sedan dess får de medeltida motiven tala mer för sig själva. Längst ner på valvpelarna frilades och restaurerades draperimålningar, förmodligen från 1600-talet. Som en fullföljning av 1939-40 års arbeten blev nytt kalkstensgolv lagt i koret 1951 och skulptören Erik Sands dopfont kom på plats.

Vid fasadrenovering 1952 upptäcktes vapenhusportalens möjligen medeltida kalkmålning, sedan länge överkalkad, vilken frilades och restaurerades av konservator Torsten Hjelm. Dessutom återöppnades östra gavelns mellersta fönster, där en glasmålning av Nils-Aron Berge insattes. Åtta år senare återöppnades även de båda flankerande fönstren.

Vid nästa renovering 1979 knackades 1952 års puts ner och det nya putsbruk som slogs på var mer traditionellt till sin sammansättning, med relativt fin spritsten. Avfärgning skedde i en ljusst rosa nyans, vilken kunnat beläggas historiskt. Yttertaket fick helt nya takstolar av tryckimpregnerat plank - de tidigare, delvis medeltida takstolarna eldades upp. Invändigt rengjordes valvens kalkmålningar och fönstren försågs med nya, inre bågar.

Ännu en omläggning av yttertaket genomfördes 1987-88, då spjälkade spån lades överallt. Även tornhuven som under en mellanperiod varit koppartäckt återfick spåntäckning.

Kulturhistorisk karakteristik och bedömning

Kumla kyrka har medeltida långhus och vapenhus, med bevarade kalkmålningar i valven. Vid utbyggnader under 1700-talets senare hälft tillkom det relativt breda och låga västtornet, långhuset fick nuvarande fönsterindelning och sakristian sitt brutna yttertak. Exteriören från denna tid har i hög grad bevarats till våra dagar. Dit hör takens spåntäckning, portikerna och fönstren av smidesjärn. Fasadputsens från renoveringen 1979 har en traditionell sammansättning av ren kalk och ganska finkornig spritsten.

Interiören har sedan 1770-talet förändrats flera gånger. Läktaren och orgelfasaden i empire tillkom vid förnyelse 1818-20 och i anknötning till dessa omformades predikstolen. Av det sena 1800-talets många tillägg kvarstår idag bara två bänkar i vapenhuset. Övrigt ersattes vid förnyelse 1939-40, ledd av arkitekt Ove Leijonhuvud. Denne ritade nuvarande altarring och bänkinredning, som rekonstruktioner av vad som funnits på 1770-talet – fast de röda och rödbruna färgerna samt den grå marmoreringen skiljer sig avsevärt från 1770-talets blå färgsättning. Även korets trekopplade fönster är en rekonstruktion från 1939-40. Rena nytillskott från denna tid är kalkstensgolvet och det murade altaret. Nils-Aron Berges glasmålningar, vilka något senare insattes i korets fönster, saknar historisk förlaga men anknyter form- och färgmässigt till valvens medeltida målningar.

Att särskilt tänka på i förvaltning och användning av kyrkan och kyrkomiljön:

- Kumla kyrka är en medeltida kyrka, vars ursprung är lätt avläsbart trots om- och tillbyggnader under senare hälften av 1700-talet. Långhusets och vapenhusets spåntäckta yttertak hör till den äldsta gestaltningen liksom det trekopplade korfönstret och kalkmålningen runt vapenhusets portal (ovanligt att sådan bevarats). Det relativt låga, breda tornet, de symmetriska fönsteröppningarna med smidda fönsterbågar samt västportalerna hänför sig däremot till 1700-talet.
- Kyrkorummets två stjärnvalv är två välbevarade medeltida byggnadsverk, vars målningar aldrig varit överkalkade.
- Vapenhusets sedelärande målningar, återställda vid restaureringar 1888 och 1939-40, är typiska och i sitt slag ovanligt välbevarade.
- Glasmålningarna i korets trekopplade fönster håller hög konstnärlig klass

Redaktionella uppgifter

Inventeringsperiod: juli 2004 och mars 2006

Fältinventering: Rolf Hammarskiöld, Västerås stift

Kulturhistorisk karaktäristik och bedömning:

Rolf Hammarskiöld, efter samråd med referensgrupp utsedd av Västerås stift

Rapportsammanställning: Rolf Hammarskiöld

Rapporten färdigställd: 2006-05-29

Källor och litteratur

Otryckta källor

Kumla församlingsarkiv (KF):

- O I a: 5, Handlingar angående kyrkan 1887, 1908-1936
- O I a: 6, Handlingar angående

Västerås stifts arkiv (VS):

- E IV a; 39b, inventarium upprättat visitation den 4/9 1787
- E IV b; 53 inventarium 1836
- E V a; 45, inventarium upprättat vid visitation 1937
- F III a; 3, protokoll från visitation den 4/11 1630
- F III a: 19, inventarium upprättat vid visitation den 15/2 1740
- F III a: 21, inventarium upprättat vid visitation den 15/10 1762
- F III a; 36 inventarium upprättat vid visitation 9-10/5-1888

Västmanlands läns museums arkiv (VLM):

Historik sammanställd av Jakob Lindblad, Riksantikvarieämbetet, inför exkursion 1998-03-26

Litteratur

Boström, Erik: Medeltida kalkmålningar i Västmanlands län – en inventering/*Västmanlands fornminnesförening och Västmanlands läns museum, årskrift 1984, s 7-132/*

Jansson, Assar: Kumla kyrka, en beskrivning Tärna: Kumla pastorsexpedition 1956 (nytryck 1978)

Kihlman, L F: Beskrivning över Kumla socken – Strängnäs 1828, omtryckt å A F Berghs boktryckeri, Länstidningens, Västerås 1931

Kjersén, Elis: Kumla kyrka/*Julbok för Västerås stift 1913, s 70-81/*

Lannergård, Sven: Kumla kyrka - Nr 35. Utgiven av Västerås stifts kyrkoberivningskommitté 1988

Sammanställning av viktiga händelser för kyrkan, relaterade till källor

Årtal	Händelse	Kommentar	Upphovsman	Källa
1285-1310	Nybyggnad	Kyrkan bestod ursprungligen av långhus med sakristia i norr. Kyrkorummet var från början täckt med ett trätak, förmodligen ett tunnvalv. En del av denna konstruktion är den tre meter långa bjälke som idag finns inmurad. Kyrkklockorna hängde ursprungligen i en stapel på kyrkogården.		Lannergård, s 3
1470-talet	Valvslagning Fast inredning - altarskåp	Tegelvalv i två travéer slogs över kyrkorummet. Vapenhus blev utbyggt på kyrkans södra sida. Ett altarskåp anskaffades troligen vid denna tid.		Boström, s 55 Jansson, s 7 Lannergård, s 3, 8
1482	Arkitekturbunden utsmyckning – måleri, interiör	Valven dekorerades med kalkmålningar. På de olika valvfälten avbildades figurer och figurscener mot bakgrund av rankor och olika blomschabloner. Bland motivvalen märks änglar i valvhjässorna, de fyra evangelisterna och de fyra kyrkofäderna, nådstolen i korets valv. I långhusvalvets gjordes framställningar av Kristi himmelsfärd och pingstundret, en fortsättning på (numera utplånade) scenerna ur passionshistorien på norra väggen i samma travé. Pilastrarnas målningar utgörs av en credosvit, omfattande såväl profet- som apostlabilder. Albertus Pictors signatur och året 1482 lär ha funnits målat på kyrkorummets valvpelare i NV.	Albertus Pictor	VS: F III a; 3, visitation 1630 Boström, s 54-63 Jansson, s 12
1583	Brand – delvis förstörd	Långhusets halva tak brann ner, efter blixtnedslag. Hälften av det höga tunnvalvet ovanför tegelvalven förstördes. För reparation av dessa skador beviljade biskop Petrus Benediktini en extra debitering av fem tunnor spannmål.		Jansson, s 7 Lannergård, s 4
1628	Vård/underhåll – exteriör	Kyrkan rappades och vitlimmades. Takets norra sida spånslogs.		VS: F III a; 3, visitation 1630
1665	Fast inredning – predikstol	Predikstol anskaffades, försedd med intarsia, bilder och sniderier		VS: F III a; 19, inventarium 1740
1682	Fast inredning – altartavla	Altartavla ”med förgyllda bilder och sirater” kom på plats. Det medeltida altarskåpet - Mariaskåp - flyttades till kyrkorummets norra sida.		VS: F III a; 19, inventarium 1740
1696	Ändring – ombyggnad, fönster	På korets södra sida upptogs ett större fönster, bekostat av översten Johan Gabriel Sparfvenfeldt Det försågs med rombformiga rutor av färgat glas		VS: F III a; 19, inventarium 1740 Kihlman, s 182
1731	Ändring – ombyggnad, fönster	Sakristian fick ett gallerförsatt fönster.		VS: F III a; 19, inventarium 1740
1735	Vård/underhåll	Klockstapeln reparerades		VS: F III a; 19, inventarium 1740
1739	Fast inredning – orgel	Orgelverket förnyades med fem stämmor	Orgelbyggare Daniel Strähle	VS: F III a; 19, inventarium 1740
1740	Vård/underhåll – stomme	Kyrkans spåntak reparerades, tjärades och rödfärgades. Undre hälften av korets trekopplade fönster reparerades Vid visitation beslutades att galler skulle sättas upp		VS: F III a; 19, inventarium 1740

Årtal	Händelse	Kommentar	Upphovsman	Källa
		på insidan av sakristians fönster		
1756-60	Nybyggnad – torn Ändring – ombyggnad, fönster Fast inredning – läktare	Tornet började byggas, sedan klockstapeln rivits. Murarna uppfördes som skalmurar med tegel i omfattningar, smygar, murkrön med takfot. Fasaderna putsades och avfärgades gula. Tornets svängda tak kläddes med spån som rödfärgades. Längst upp avtäcktes med förtennad bleckplåt. I tornet upptogs en västportal. Två fönsteröppningar togs upp i västra travén Ny läktare byggdes Kyrkorummets och vapenhusets väggar vitkalkades, så att medeltida kalkmålningar doldes		VS: F III a; 21, visitation 1762 Lannergård, s 4
1761	Vård/underhåll	Kyrkans och sakristians tak tjärades.		VS: F III a; 21, visitation 1762
1762	Fast inredning – läktare Äldre kulturhistorisk inventering	Läktare byggdes i kyrkorummets nyligen utökade, västra del. Där placerades 17 bänkar för manspersoner som inte fick plats nere i kyrkan Vid visitation samma år konstaterades att östra gavelns trekopplade fönster var i dåligt skick <i>”förlorade och stå inte bi, emedan de är insatta i själva lerbruket som faller undan”</i>		VS: F III a; 21, visitation 1762
1764	Ändring – ombyggnad, fönster	Korets trekopplade fönster mot öster murades om till ett enda, runt		VS: E IV a; 39b, visitation 1769
1773	Vård/underhåll – stomme	Takets södra fall blev omlagt med nya spån. Norra takfallets spåntäckning lagades. Hela taket och tornet blev tjärat och rödfärgat.		VS: E IV a; 39b, visitation 1787
1775	Fast inredning – altare, altarring Fast inredning – orgel	Altare i trä och altarring tillverkades, målades och förgylldes. Orgeln flyttades från den lilla läktaren framme i koret bak till västra läktaren (i ”nykyrkan”). Orgelverket rengjordes och förbättrades	Snickarmästaren Abram Morin i Sala Målarmästaren Elias Almgren Orgelbyggare Jonas Ekengren	VS: E IV a; 39b, visitation 1787
1776	Arkitekturbunden utsmyckning – måleri, interiör	Läktarens barriär blåmålades och smyckades med förgyllda detaljer		VS: E IV a; 39b, visitation 1787
1779	Ändring – ombyggnad, sakristia	I september 1779 ombyggdes sakristian. Dess gamla valv nedtogs och istället byggdes ett plant, panelklätt innertak. Ett nytt, brutet yttertak restes. Väggarna putsades på nytt och fick dekorativ målning. Dörren mot kyrkorummet marmorades i blå nyans. En kakelugn installerades. En vinkällare grävdes ut. (Sakristian användes då både som ämbetsrum och för konfirmandundervisning)		VS: E IV a; 39b, visitation den 4/9 1787
1809	Ändring – ombyggnad, fönster	Fönstret på korets södra sida utökades		Kihlman, s 182
1816	Fast inredning - altare	Altarprydnaden från 1682 gjordes om. Bilderna av korsfästelsen och Nattvarden behölls, men fick ny inramning av kolonner och palmkvistar.		Kihlman, s 183

Årtal	Händelse	Kommentar	Upphovsman	Källa
		Draperimålning ströks upp på bakomvarande vägg Altarbord och altarring marmorades vita		
1818-20	Fast inredning – orgel, läktare, predikstol	12-stämmigt orgelverk installerades på västra läktaren. Orgeln med fasad i empirestil invigdes påskdagen 1820. För att kunna bära upp orgeln måste läktaren helt byggas om och fick snidade, förgyllda dekorer. Predikstolen från 1665 omgestaltades samtidigt och kom att gå i stil med den nybyggda orgelläktaren. Korgens apostlabilder togs bort och finns idag deponerade på Västmanlands läns museum.	Orgelbyggare Per Zacharias Strand	VS: E IV b; 53 inventarium 1836 Kihlman, s 182-184 Kjersén, s 77
1883	Ändring – ombyggnad, tak	Sakristians tak belades med plåt Tornets tak målades		VS: F III a; 36 visitation 9-10/5-1888
1887		Ritningar till nytt altare och trekopplat korfönster godkändes av Kunglig Maj: t den 22/4 1887	Arkitekt Carl Fredrik Ekholm	KF: O I a; 5, tillstånd
1888	Ändring – ombyggnad, interiör, fönster Fast inredning – bänkinredning	Valvets kalkmålningar restaurerades Väggarnas kalkmålningar framskrapades, dokumenterades och doldes sedan åter. Då ny puts slogs på förstördes en del av målningsfragmenten Målningarna i vapenhuset och på kyrkorummets pelare rekonstruerades med limfärg. De nedre väggfälten, i bänkhöjd, målades med mörk oljefärg. Korets östra gavelfönster gjordes åter trekopplat. Det nya fönstret blev dock större än det medeltida hade varit och utvidgades mer mot söder. En nygotisk altaruppsats och öppen altarring insattes Öppen bänkinredning i nygotik tillkom Orgelverket renoverades	Arkitekt Carl Fredrik Ekholm, Uppsala Dekorations – målare Söderström, Avesta	Boström, s 55 VS: F III a; 36 visitation 9-10/5-1888
1902	Fast inredning – orgel	Orgelverket ombyggdes och försågs då med 16 stämmor	Åkerman & Lund	Kjersén, s 77 Lannergård, s 17
1907	Ändring – ombyggnad, tak	Kyrkans spåntak lades om och tjärades		
1910	Teknisk installation – värme	Centralvärme infördes. Under sakristian göts en källare, efter att dåvarande golv blivit upprivet. Där installerades en värmepanna av Wilhelm Dahlgrens patent. En mindre utbyggnad med ingång gjordes på sakristians västra sida. Grundmuren under dörren mellan kyrkorum och sakristian genombröts för luftkanaler. Rökgång murades ovan valvet och skorstenen plåtkläddes. I kyrkorummet monterades tre kamflinstuber.		KF: O I a; 5, arbetsbeskrivning 1910, Tillstånd från Kunglig Maj: t 23 december 1910, Kostnadsförslag 9/11 1910 + tillägg 21/1 1911
1921	Teknisk installation, åskledare	Åskledare installerades		KF: O I a; 5, besiktnings - utlåtande 9/6 1921
1925-26	Ändring – kyrkogård	Kyrkogården utvidgades i sydost, nedanför gamla kyrkogårdens yttre terrasser.	Arkitekt Viktor Segerstedt	KF: O I b; 1, Förslag, ritningar
1927	Nybyggnad	Bisättningshus byggdes i muren mellan gamla och nya kyrkogården	Arkitekt Viktor Segerstedt	KF: O I b; 1, Förslag, ritningar

1934	Ändring – ombyggnad, torn	Tornets huv bekläddes med kopparplåt		VS: E V a; 45, visitation 1937
Årtal	Händelse	Kommentar	Upphovsman	Källa
1939-40	Ändring – ombyggnad, interiör	Fönstren kompletterades; de norra försågs med smidesbeslag lika de befintliga på södra sidan. Golven kompletterades med grå, hyvlad kalksten Mittgången breddades. Ny, sluten bänkinredning byggdes, med förebilder i bevarade rester av 1760 års bänkinredning Den nya bänkinredningen och altarringen dekorerades målades med temperafärg och mattfernissades. Ny altarring av kvistren furu byggdes Altare murades från fast grund med ½ stens tegel och putsades. På altarbordet lades en röd, slipad kalkstensskiva, ca 3 cm tjock. Framför altarbordet utfördes stenplan jämte tre steg Altarringen renoverades Igenmurad nisch i korets sydöstra hörn pelare återupptogs. På valv pelarna i koret rekonstruerades en draperimålning utifrån funna spår Korfönstret murades igen temporärt (för att återöppnas tio år senare, i ett nordligare läge) Elektrisk värmeanläggning installerades (reflexradiatorer och rörvärmare)	Arkitekt Ove Leijonhufvud Konservator John Österlund Älvkarleby kraftverk, Distrikts - kontoret i Västerås	KF: O I a: 6, Arbetsbeskrivning Ove Leijonhufvud 1/6 1938 Boström, s 55 Lannergård, s 5
1951		Kyrkorummet försågs med en ny dopfunt, skulpterad av skotsk sandsten	Erik Sand, Strängnäs	Lannergård, s 19
1952		Kyrkans fasader lagades och avfärgades Över vapenhusets portal framskrapades en dekorativ ranka som restaurerades Korets trekopplade fönster återöppnades och i det mellersta sattes en glasmålning I koret lades nytt kalkstensgolv	Konstnär Nils-Aron Berge Konservator Torsten Hjelm	VLT 1960-03-16
1960		De två sidofönstren i korets gavel fick glasmålningar i samma stil som det mellersta	Konstnär Nils-Aron Berge	VLT 1960-03-16
1966		Kyrkans orgel byggdes om. Dess ursprungliga verk från 1818 rekonstruerades, fasaden bevarades delvis		Lannergård, s 17-18
1969		Nytt orgelverk installerades	Richard Jacoby orgelverkstad	Inventarium, s 38
1971		Innertaken isolerades med 22 cm mineralull Under läktaren inreddes kapprum och sanitetsutrymmen		
1979		Stor renovering april-november (1,2 mkr): Fasaderna knackades rena från 1952 års spritputs Nyputsning skedde med rent kalkbruk, avfärgning i en svagt rosa nyans, istället för tidigare milt gul Fönstren renoverades, försågs med inre bågar Långhusets tak fick sju helt nya takstolar av tryckimpregnerat plank och omlades med nya spån (tidigare, delvis medeltida takstolar eldades upp) Kopparen på tornets lanternin lagades Korets centralfönster fick yttre, skyddande plexiglas Kyrkorummets valv och väggar rengjordes med	Bjerking ingenjörbyrå AB Ingvar Olssons Byggnads AB Konservator Alf Hedman	SA 1979-11-27 VLT 1979-12-03 Boström, s 55 Lannergård, s 6 Meddelat av kyrkvaktmästare Kjell Nilsson

		bröd (inkrån från 1200 limpor) Återinvigning den 1 december 1979		
Årtal	Händelse	Kommentar	Upphovsman	Källa
1987-88		Tornet täcktes med spån, istället för tidigare koppar. (Kopparplåten från 1934 var svårt sliten på grund av det ojämna underlaget) Långhusets tak blev omlagt med nya spån, vilka fick rak underkant. Takfoten reparerades Socklarna lagades med hydrauliskt kalkbruk Lanterninens fönster renoverades	ECS - teknik AB	VLM: Anvisningar ECS teknik 1987-08-12, slutbesiktning 1988-08-26, fotografier Byggmötes - protokoll 1988-03-28 Sala Allehanda 1987-11-12
1997		Draperimålningen på korets valvpelare retuscherades. Putsytorna lagades med hydrauliskt kalkbruk		